Fiiller: Yapılarına Göre Fiiller (Basit, Türemiş, Birleşik)

Cevap Anahtarı · Kısa Çözümler

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 **a) basit b) türemiş c) birleşik**
Fiilin yapısı belirlenirken çekim ekleri dikkate alınmaz.

2 **Basit: okudu, geliyor Türemiş: temizledi, başladı Birleşik: yardım etti, gidiverdi**
temiz-le, baş-la isimden fiil yapım eki almıştır; git-iver tezlik bildiren kurallı birleşik fiildir.

3 **A) Kuşlar ağaçların üstünden uçtu.**
"Uç-" kök hâlindedir; "-tu" çekim ekidir. Diğerlerinde kara-r, denet-le-t, söyle-yiver, iyi-leş yapıları vardır.

4 **Y – D – D – D**
"Geliyorlar" basit fiildir; "-iyor" ve "-lar" çekim ekidir.

5 **C) İsimden türemiş bir fiildir.**
"Su" ismine "-sa" isimden fiil yapım eki gelmiştir.

6 **B) okuyabildi**
"-abil-" yeterlilik bildirir.

7 **a) yardımcı fiille kurulan b) kurallı (yaklaşma) c) anlamca kaynaşmış (deyim) d) kurallı (tezlik)**
"-ayaz-" yaklaşma, "-ıver-" tezlik anlamı katar.

8 **E) yıkandı**
"Yıka-" fiiline "-n" fiilden fiil yapım eki gelmiştir; diğerleri isimden türemiştir.

9 **D) Arkadaşının öğütlerine kulak verdi.**
"Kulak vermek" (dikkatle dinlemek) deyim niteliğinde bir birleşik fiildir.

10 **A) his etti**
Ses türemesi olduğu için bitişik yazılır: hissetti.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 **Örnek: Basit: gelmişti (gel-), olunca (ol-) Türemiş: temizledi (temiz-le), suladı (su-la), açıldı (aç-ıl) Birleşik: koşuverdi, bakakaldı**
"sula-" (su-la), "temizle-" (temiz-le), "açıl-" (aç-ıl) türemiş; "koşuver-", "bakakal-" kurallı birleşiktir.

12 **C) Yardımcı fiille kurulmuş birleşik fiil**
Koşuverdi (tezlik), bakakaldı (sürerlik), temizledi (isimden), açıldı (fiilden) vardır; "etmek, olmak" ile kurulmuş fiil yoktur.

13 **E) Yaşlı adam, bastonuyla yavaşça yürüdü.**
"Yürü-" basit bir fiildir; diğerlerinde düşeyaz-, mutlu ol-, ziyaret et-, bakıver- birleşik fiilleri vardır.

14 **D – Y – D – Y**
"Koştu" basit; "görüştüler" (gör-üş) türemiştir.

15 **B) Eylemin bir süre devam etmesi (sürerlik)**
"-adur-" yardımcı fiili eylemin sürdüğünü bildirir.

16 **D) zannetti**
"Zan + etmek" birleşirken ses türemesi olur (zannetmek), bu yüzden bitişik yazılır.

17 **D) Yağmurda ıslanan çocuk hasta oldu.**
"Hasta ol-" isim + olmak yardımcı fiilinden oluşur; "yardım et-" ise etmek ile kurulmuştur.

18 **Örnek: a) yaz-dır-: Öğretmen bize bir kompozisyon yazdırdı. b) sev-in-: Haberi duyunca çok sevindi.**
Fiilden fiil yapım ekleri: -dır, -t, -ın, -ıl, -ış.

19 **A) Türemiş – basit – birleşik**
yeş(il)-er türemiş; dön- basit; "yardım et-" isim + yardımcı fiilden oluşan birleşik fiildir.

20 **Örnek: Fiiller çıkarılınca ("Rüzgâr, kapılar, pencereler.") yalnızca varlıkların adları kalır; hareket, olay ve zaman duygusu kaybolur. Fiiller anlatıma hareket, canlılık ve olay akışı katar.**
Fiiller cümlede yargıyı ve olay akışını taşır.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 **B) Misafirler gelince hep birlikte yemeğe oturduk.**
"Otur-" basit fiildir; diğerleri (temiz-le, sarı-ar, az-al, tanı-ş) türemiştir.

22 **C) II ve III**
II'de "veremedi" (yeterlilik, olumsuz), III'te "ağlayıverdi" (tezlik) kurallı birleşik fiildir. I'de aydın-la-t, IV'te kapa-t türemiştir.

23 **E) "Aradı" fiili türemiştir.**
"Ara-" kök hâlindeki basit bir fiildir. "Müjde-le" isimden türemiştir; "sevinç", "sevin-" fiilinden türemiş bir isimdir.

24 **A) Bu elbise kaç lira eder?**
"Eder" burada "değerinde olmak" anlamında asıl fiil olarak kullanılmıştır.

25 **Tezlik: Mektubu okuyuverdi. Yeterlilik: Mektubu okuyabildi. Sürerlik: Mektubu okuyadurdu.**
Kurallı birleşik fiil, esas fiile -a/-e/-ı/-i ünlüsüyle yardımcı fiil getirilerek kurulur.

26 **D) sürdü**
"Sür-" kök hâlindedir. Yük-sel, yay-ıl, top-la türemiştir.

27 **C) Bu kadar kalabalıkta onu göremedim.**
"Göremedim" yeterlilik fiilinin olumsuzudur (gör-e-me-); "görmedim" ise basit fiilin olumsuzudur.

28 **E) İlki türemiş, ikincisi anlamca kaynaşmış, üçüncüsü kurallı birleşik fiildir.**
kız-ar türemiş; "göz yummak" deyim niteliğinde (anlamca kaynaşmış) birleşik fiil; "söyleyemedi" yeterlilik fiilinin olumsuzudur.

29 **B) Yalnızca "korudu" yanlış sınıflandırılmıştır.**
öl-dür türemiş, "yardım et-" birleşiktir; "koru-" ise kök hâlinde basit bir fiildir.

30 **Örnek: Kahraman düşmanı yenince bütün halk sevindi. Yaşlı kağan bile gözyaşlarını tutamadı. (türemiş: sevindi [sev-in]; kurallı birleşik: tutamadı [yeterlilik, olumsuz])**
Kurallı birleşik fiilin olumsuzu da birleşik yapıdadır.